

Diarienummer: S2019/00088/SOF

2020-11-11

Till Socialdepartementet s.remissvar@regeringskansliet.se,
s.sof@regeringskansliet.se

Kontaktperson:

Amanda Lindberg

amanda.lindberg@fsdb.org

Yttrande gällande betänkandet SOU 2018:88 Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättning

Sammanfattning

Förbundet Sveriges Dövblinda, FSDB, anser att utredningen i vissa delar har gjort en god genomlysning av den problematik som finns med tillämpningen av lagens insatser. I enstaka delar föreslår utredningen förbättringar som är välkomna, men som helhet kommer utredningens förslag inte att lösa de problem som finns med flertalet av insatserna.

Vi efterlyser att hänsyn ska tas till Sveriges tillträdande av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som innebär att staten har ett åtagande att säkerställa dessa rättigheter, genom att inte begränsa eller försvaga redan givna rättigheter, samt att göra politiska prioriteringar i enlighet med konventionens principer och utforma lagstiftning för att säkerställa förverkligandet av konventionen.

I vårt remissvar kommenterar vi delar av utredningen som specifikt påverkar vår målgrupp personer med dövblindhet. Vi saknar en konsekvensanalys av hur rättspraxis och förändrad tillämpning har drabbat berörda individer. Det saknas också en analys av vad som händer med de personer som idag har personlig assistans via kommunen, om staten tar över hela ansvaret för den personlig assistansen. Utredningen saknar djupa analyser av hur förslagen påverkar samhällsekonomin i stort i form av kostnader för andra verksamheter, när färre personer får rätt till insatser enligt LSS.

Inledning

Inledningsvis ställer FSDB sig bakom delar av Funktionsrätt Sveriges sammanfattning av sitt yttrande där de skriver följande:

Betänkandets bärande förslag innebär kraftfulla inskränkningar i rätten till personlig assistans som skulle få mycket långtgående negativa konsekvenser ifall de genomfördes. Barn med omfattande funktionsnedsättningar skulle få minskade möjligheter att växa upp med sina familjer. Vuxna med omfattande behovs av personlig assistans, skulle riskera att inte längre kunna bo i eget hem. Utredningens bärande förslag går stick i stäv mot LSS intentioner och de svenska funktionshinderspolitiska målen. Förslagen skulle dessutom innebära uppenbara och flagranta brott mot Sveriges åtaganden enligt Funktionsrättskonventionen. Inte minst brott mot konventionens artikel 19 om rätten till ett självbestämt liv och att ingå i samhällsgemenskapen.

Utredningen saknar kunskapsinhämtning från forskning, tillsyns- och kunskapsmyndigheter. Det finns rapporter från såväl Socialstyrelsen som Inspektionen från vård och omsorg som lyfter fram forskningsresultat, goda exempel, kvalitetskrav och brister. Detta gäller inte minst insatserna personlig assistans och bostad med särskild service. Hade utredningen tagit fasta på denna kända kunskap från statliga myndigheter hade utredningen kommit fram till förslag som istället ökat den enskildes rätt till inflytande, delaktighet och möjlighet till goda levnadsvillkor.

Trots internationella åtaganden råder ännu idag stora skillnader i levnadsvillkor, där personer med funktionsnedsättning inte har samma förutsättningar som andra inom en rad olika samhällsområden. De senaste tjugo årens starka välfärdsutveckling för majoriteten av Sveriges befolkning har inte självklart kommit dem till del som omfattas av LSS personkrets. Sverige har, som ett av världens rikaste länder och med en stark välfärdstradition, ingen anledning till en lägre ambition än att eftersträva jämlikhet och goda levnadsvillkor för alla medborgare.

Tillämpningen av LSS har sedan lagen infördes successivt urholkat flertalet av lagens insatser och skapat begränsningar bland annat vad gäller personkrets. Dagens rättstillämpning följer i väsentliga delar inte längre de ursprungliga intentionerna med lagen. Utredningens förslag kommer inte att förändra denna nedslående utveckling.

4.2.2. Vilka bör omfattas av LSS personkrets?

Utredningen föreslår ingen förändring av personkretsindelningen. Här anser FSDB att det behövs en återgång till lagens ursprungliga intentioner. I förarbetet till lagen nämns syn- och hörselnedsättningar (dövblindhet) och vi utgår från att vår målgrupp i de flesta fall tillhör personkrets 3, men det finns också personer med dövblindhet som har ytterligare funktionsnedsättningar och därav tillhör personkrets 1 eller 2. Tyvärr visar rättspraxis att dövblindhet inte anses vara en funktionsnedsättning som medför betydande svårigheter i den dagliga livsföringen. Men med anledning av den nordiska definitionen av dövblindhet, som lyder: Dövblindhet är en kombination av syn- och hörselnedsättning där graden av nedsättning är så allvarig att syn och hörsel har svårt att kompensera för varandra. Dövblindhet medför därför i relation till omgivningen, specifika funktionshinder, anser FSDB att dövblindhet utan tvekan medför betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och är en omfattande funktionsnedsättning.

Synskadades Riksförbund, SRF, har i en av sina kartläggningar konstaterat att ledsagning enligt Socialtjänstlagen i stor utsträckning är förknippade med betydande kostnader för individen och flera olika begränsningar för hur, var och när den kan användas. FSDB anser ~~egentligen~~ att personer med dövblindhet ska tillhöra personkretsen för att få rätt till LSS insatser och de ska inte behöva betala för SoL-insatser oavsett om det är ledsagning eller någon annan insats.

Personer med dövblindhet ofta har låga inkomster och tvingas avstå till insatser som de egentligen behöver p.g.a. att de inte har råd.

5.3 Stöd i ordinärt boende

Vi ställer oss positiva till att införa en ny insats personlig service och boendestöd inom ramen för LSS. Den nya insatsen kommer att uppfylla ett behov som hittills har fallit mellan stolarna. Detta då många personer med dövblindhet inte bedöms ha grundläggande behov som ger rätt till personlig assistans, eftersom de har fysisk förmåga att själva kunna äta, klä på/av sig och sköta personlig hygien. Dessa personer har ändå behov av stöd och service på grund av syn- och hörselnedsättning för att genomföra sådana och andra vardagssysslor, vilket i dagsläget inte tas med i bedömningen av grundläggande behov. Dock ser vi fortsatta

svårigheter vad gäller oklara gränsdragningar mellan olika former av insatser.

6.3 Avlösarservice i hemmet

Förbundet ställer sig positiva till förslaget att ta bort det avgränsande ordet i hemmet i insatsen avlösarservice. Det kan skapa en flexibilitet för föräldrar som har barn med dövblindhet.

6.4 Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

Vi delar utredningens bedömning att åldersgränsen 12 år för insatsen bör justeras, så att den överensstämmer med skolålder, så att fler får tillgång till insatsen.

7.2 Ledsagarservice

Förbundet ser positivt på utredningens förslag att ledsagarservice ska ingå i den nya LSS-insatsen personlig service och boendestöd.

7.3 Biträde av kontaktperson

Vi delar inte utredningens bedömning att personer med dövblindhet ska tvingas in i gruppaktiviteter om hen inte önskar att delta. Att ha en kontaktperson är en viktig möjlighet till att bryta ofrivillig isolering till följd av dövblindhet. Det är energikrävande att umgås med flera personer samtidigt, speciellt om man saknar syn och/eller hörsel. Det kan också vara svårt för kontaktpersonen att ge bästa möjliga individuella stöd i en större grupp.

8.2 Daglig verksamhet

Förbundet anser att alla som även omfattas av personkrets 3 ska kunna ansöka om insatsen daglig verksamhet. Utredningen föreslår inte någon förändring i lagtexten, men FSDB anser att det finns personer med omfattande funktionsnedsättning och betydande svårigheter i sin dagliga livsföring som inte har möjlighet till förvärvsarbete på den öppna arbetsmarknaden. Idag faller dessa människor mellan stolarna, när

Försäkringskassan bedömer att individen har en arbetsförmåga, och den öppna arbetsmarknaden och Arbetsförmedlingen inte kan erbjuda anställning med olika former av anställningsstöd. Här måste samhället kunna erbjuda andra former av sysselsättning, om individen bedöms tillhöra personkrets 3. Aktuell forskning visar tydligt att sysselsättning förbättrar både den fysiska och psykiska hälsan hos personer med dövblindhet.

Vi tycker precis som utredningen att individen ska ha rätt till en inledande kartläggning om hens behov inom insatsen daglig verksamhet.

10 Personligt utformat stöd i det dagliga livet

FSDB avstyrker utredningens förslag till begränsningar av insatsen personlig assistans. Förbundet vill att insatsen ska fortsätta att ges till barn med dövblindhet under 16 år.

Alla begränsningar som utredningen föreslår urholkar rättighetslagstiftningen och intentionerna med LSS. Senare meddelade regeringen att personlig assistans ska fortsätta omfatta barn och vuxna med omfattande funktionsnedsättningar.

HFD 2018 mål nr 4667-16 har beslutat att taktill teckenspråkstolkning via HSL är att likställa med att ha personlig assistans och kommunicera med taktill teckenspråk. Förbundet anser att HFD har missuppfattat skillnaden mellan taktill teckenspråkstolkning och taktill kommunikation. Vi vill poängtera att det inte bara handlar om taktill teckenspråkstolkning, d.v.s. att förmedla vad som sägs till taktill teckenspråk – utan det handlar om taktill kommunikation, vilket är oerhört mycket mer än bara taktill teckenspråkstolkning eller taktill teckenspråk. Det kan t.ex. vara taktilla tecken (som inte alltid är teckenspråkets tecken i taktill form), taktilla bilder, taktilla symboler, taktilla konkreta föremål, taktilla hjälpmedel och socialhaptiska signaler, vilket förutsätter att de personliga assistenterna både behärskar kommunikationssättet i sig och har förståelse för hur det taktilla sinnet fungerar.

11 Ansvarsfördelning mellan stat och kommun

Vi är positiva till ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans, dock inte enligt utredningens förslag som skulle innebära att alla tidigare gynnande beslut om kommunal personlig assistans skulle upphöra.

Många människor med omfattande behov skulle bli utan stöd i sin vardag.

Vi ifrågasätter också att även alla beslut för personer över 65 år ska omprövas. Då det bland dem finns många med gamla traumatiska erfarenheter av institutionella insatser och boendeformer. Det är ett stort svek att ta tillbaka löftet om att omprövningarnas tid är över efter fyllda 65 år.

12 Privata aktörer och ekonomisk ersättning

FSDB har efter denna utredning lämnat remissvar på en senare utredning SOU 2020:1 översyn av yrket personlig assistent – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor. Där nämner vi bl.a. att schablonersättningen måste räknas upp för att göra det möjligt att erbjuda kollektivavtalslikande villor. Det måste också finnas utrymme för utbildningskostnader. Många personer med dövblindhet har olika former av progressiva syndrom vilket kräver återkommande utbildning för assistenterna. Vi anser inte heller att kommunerna ska stå för sjuklönekostnader för personliga assistenter.

13. Kvalitet, uppföljning och tillsyn

Vi anser att kvaliteten på LSS-insatser ska höjas och anpassas på ett bättre sätt efter individens behov av stöd för att uppnå goda levnadsvillkor och kunna vara delaktig i samhället. Nuvarande rättspraxis säkerställer inte de krav på kvalitet som målgruppen inom LSS personkrets önskar. Det förekommer bristande kunskap hos personal och det ges inte tillräcklig kompetensutveckling eller introduktion för ny personal.

Om oss:

Förbundet Sveriges Dövblinda består av medlemmar som har dövblindhet i olika grader och livsfaser och deras anhöriga. Dövblindhet klassas som en egen funktionsnedsättning enligt den nordiska definitionen som lyder: Dövblindhet är en kombination av syn- och hörselnedsättning där graden av nedsättning är så allvarlig att syn och hörsel har svårt att kompensera för varandra. Dövblindhet medför därför,

i relation till omgivningen, specifika funktionshinder. Målgruppen är mycket heterogen och det är svårt att få en helhetsbild av olika behov hos personer med dövblindhet. Det alla personer med dövblindhet har gemensamt är svårigheter att inhämta information, att delta aktivt i kommunikation med andra personer på lika villkor och orientera sig i samhället.

Med vänliga hälsningar

Amanda Lindberg

Förbundsordförande

Förbundet Sveriges Dövblinda